

‘Dress you up in my love..’
Online seksuele risico-ervaringen bij jongeren met LVB in een Zeer Intensieve
Behandelgroep (intramurale jeugdzorg)

Inge B. Wissink¹ en Anita Kuipers²

Er is nog weinig bekend over de ervaringen met online seksuele risico's van jongeren met LVB in de intramurale jeugdzorg. In de huidige studie is onderzocht in welke mate jongeren in een dergelijke setting (in een Zeer Intensieve Behandelgroep) ervaring hebben met diverse aspecten van sexting (d.w.z. zelf versturen van seksueel beeldmateriaal en het slachtoffer worden van ongewenst doorgestuurd seksueel beeldmateriaal; incl. sextortion) en grooming (d.w.z. slachtoffer van digitaal kinderlokken). Daarnaast is nagegaan welke variabelen samenhangen met een kleinere ofwel een grotere kans op dit soort ervaringen. Een gelegenheidssteekproef van 61 jongeren met LVB, woonachtig in een Zeer Intensieve Behandelgroep bij Ambiq, vulde een vragenlijst in over sexting en grooming (zelf-ontwikkelde vragenlijst), zelfwaardering (Rosenberg Self-Esteem Scale), en de kwaliteit van de relatie met zowel ouders als leeftijdgenoten (Netwerk of Relationship Inventory). De gevonden percentages duiden erop dat een aanzienlijk deel van deze intramuraal geplaatste jongeren met LVB online seksuele risico-ervaringen heeft, en dat de jongens in de intramurale jeugdzorg evenveel risico's lijken te lopen als de meisjes. De percentages nemen toe naarmate de jongeren ouder worden. Tot slot laten logistische regressie-analyses zien dat jongeren met een hogere zelfwaardering minder vaak ervaring hebben gehad met online seksuele risico's, terwijl jongeren met een conflictueuze relatie met ouders juist vaker dit soort ervaringen hebben gehad.

Inleiding

Er is steeds meer aandacht gekomen voor de rol van het internet in de seksuele ontwikkeling van jongeren (Doornwaard, 2015). Het grenzeloze en anonieme karakter van het internet biedt jongeren de mogelijkheid om de eigen seksualiteit online te ontdekken, te ervaren en te openbaren (Valkenburg & Peter, 2011). Er is nog zeer weinig bekend over de ervaringen met online seksuele risico's van jongeren met LVB binnen de intramurale jeugdzorg, mogelijk als gevolg van dit seksuele exploratiegedrag. Deze studie richt zich dan ook op de online seksuele risico-ervaringen van deze jongeren, en op de factoren die de kans op dit soort ervaringen vergroten ofwel verkleinen.

Onder seksuele risico-ervaringen verstaan wij: ervaringen met *sexting* (het verspreiden en delen van naaktfoto's en seksfilmpjes) en met *grooming* (het benaderd worden door een volwassen persoon om met elkaar af te spreken in *real life* met als doel om

¹ Universitair Docent, Universiteit van Amsterdam, Afdeling Forensische Orthopedagogiek.
Correspondentieadres: dr. Inge B. Wissink, Afdeling Forensische Orthopedagogiek, Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen, Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam. Email: I.B.Wissink@uva.nl

² Forensisch Orthopedagoog en Cognitief Gedragstherapeut VGCT i.o. bij Pluryn

met elkaar seks te hebben; Hasebrink, Livingstone, & Haddon, 2008). Deze studie is van belang, omdat onderzoek onder jongeren zonder LVB al aantoonde dat de gevolgen van dit soort online seksuele risico-ervaringen immens kunnen zijn en variëren van schaamte, angst, pestgedrag, sociaal isolement, middelgebruik, depressie en suïcide (Van Ouytsel, Van Gool, Walrave, Ponnet, & Peeters, 2017; Temple et al., 2015). Volgens behandelaren is de impact van het slachtoffer worden van sexting vergelijkbaar met het ervaren van een trauma, vanwege de angst, herbelevingen en de continue staat van alertheid waarin slachtoffers zich bevinden (Knipschild & Bicanic, 2018). De gevolgen zijn mogelijk nog waarschijnlijker en/of ingrijpender bij jongeren die al als kwetsbaar beschouwd kunnen worden, zoals jongeren met LVB (Livingstone, Görzig, & Ólafsson, 2011). Jongeren met LVB lopen naar verwachting online meer risico's dan jongeren zonder LVB door een tekort aan vaardigheden om gevaarlijke situaties online te herkennen en hierin verantwoorde keuzes te maken (Vergeer & Nikken, 2015). Professionals werkzaam binnen de jeugdhulp doen ook steeds vaker melding van sexting en online seksueel slachtofferschap bij cliënten met LVB (Nikken, Berns, & Van Beekhoven, 2018; Stichting Kennisnet, 2014). Er is echter weinig bekend over wat de jongeren binnen deze groep (met LVB binnen de intramurale zorg) *zelf* aangeven over hun ervaringen met online seksuele risico's (sexting en grooming) en nog minder over welke factoren samenhangen met een groter of kleiner risico op dit soort ervaringen. Het huidige onderzoek richt zich hierop.

De toename in het maken en versturen van naaktfoto's en/of seksfilmpjes (*sexting*) tijdens de adolescentiefase die is gevonden in onderzoek bij jongeren die op normaalbegaafd niveau functioneren (Madigan et al., 2018) past geheel binnen de ontwikkelingen gedurende deze fase, zoals het seksueel actiever worden en zoeken naar spanning (Baumgartner et al., 2015; Crone, 2015), een focus op snelle beloningen, en het verkennen van grenzen (a.g.v. onvolgroeide puberbrein). Het opzoeken van risicovolle situaties vanuit een drang naar directe behoeftebevrediging gebeurt mogelijk nog sterker bij jongeren met LVB, omdat zij hun behoeften en gedragingen nog minder goed kunnen uitstellen en de gevolgen ook slechter kunnen overzien (De Beer, 2011). Tevens verloopt de seksuele ontwikkeling van jongeren met LVB, in tegenstelling tot de sociaal-emotionele ontwikkeling, vaak wel synchroon met hun ware leeftijd (Teeuwen, 2012; Wissink, Moonen, Van Vugt, & Stams, 2012), wat hun online seksuele experimenteergedrag wellicht extra risicovol maakt en ertoe kan leiden dat jongeren slachtoffer worden van sexting.

Het slachtoffer worden van *Grooming*, ook wel 'digitaal kinderlokken', kan ook een gevolg zijn van risicovol online seksueel experimenteergedrag. Groomers maken gebruik van de nieuwsgierigheid van de jongere, waarbij de groomer aansluit bij de interesses van de jongere en telkens zijn/haar uniekheid benadrukt (Lorenzo-Dus & Izura, 2017). Slachtoffers van grooming zijn naar verhouding vaak jongeren met psychische problemen (Whittle, Hamilton-Giachrisis, & Beech, 2015), jonge, kwetsbare meisjes en homoseksuele jongeren tussen de 13-17 jaar (Winters, Kaylor, & Jeglic, 2017). Doordat een groomer vrijwel altijd online op zoek gaat naar kwetsbare jongeren, lopen ook intramuraal geplaatste jeugdigen met LVB die veel tijd online spenderen een groter risico. Omdat zij zich minder bewust kunnen zijn van het feit dat mensen zich online anders kunnen voordoen dan zij in werkelijkheid zijn, is het voor jongeren met LVB wellicht lastiger om te bepalen of iemand online een vriend of vreemde is. Jongeren met LVB vragen mogelijk ook niet zo snel door aan degene met wie ze aan het chatten zijn, bijvoorbeeld over met wie ze daadwerkelijk te maken hebben of hoe ze dit kunnen verifiëren, omdat ze misschien sneller geloven wat de ander zegt. Kortom: jongeren met LVB hebben meer moeite om goede en slechte intenties van anderen te onderscheiden. Daarnaast kunnen jongeren met LVB meer moeite hebben met het stellen van grenzen, waardoor zij eerder meegaand en beïnvloedbaar kunnen zijn en zich sneller seksueel kunnen blootgeven (letterlijk). Dit zal naar verwachting ook het risico op het ervaren van seksuele risico's vergroten (zie tevens: Wissink, Van Vugt, Moonen, Stams, & Hendriks, 2015; Wissink, Van Vugt, Smits, Moonen, & Stams, 2018).

Of jongeren met LVB op het internet een verhoogde kans hebben om ervaringen op te doen met online seksuele risico's (sexting en grooming), hangt mogelijk ook af van hun zelfwaardering (d.w.z. de subjectieve evaluatie die jongeren over de waarde van zichzelf als

persoon hebben; DeHart, Peña, & Tennen, 2013). Over jongeren met LVB is bekend dat hun zelfwaardering gedurende de adolescentieperiode afneemt, als gevolg van de verschillen die zij opmerken met jongeren zonder LVB in hun (cognitieve) vaardigheden, afhankelijkheid van de omgeving en in hun faalervaringen (Jahoda, Wilson, Stalker, & Cairney, 2010). Een studie toonde aan dat jongeren met LVB inderdaad gemiddeld een lagere zelfwaardering hebben dan jongeren zonder LVB (Popovicica & Buic-Belcuiua, 2013). Dit is zorgelijk, omdat een lagere zelfwaardering in het algemeen (bij 'reguliere' jongeren) samengaat met een grotere kans op online seksuele risico-ervaringen (Patchin & Hinduja, 2018; Scholes-Balog, Francke, & Hemphill, 2016; Soo & Bodanovskaya, 2012; Whittle, Hamilton-Giachritsis, Beech, & Collings, 2013; Ybarra & Mitchell, 2014).

Naast persoonskenmerken speelt ook de omgeving een rol in de online kwetsbaarheid van jongeren. Zo is uit onderzoek gebleken dat jongeren eerder het internet opgaan en online vriendschappen met vreemden sluiten, indien zij veel conflicten met de ouders hebben (Wolak, Mitchell, & Finkelhor, 2003). Ook is gevonden dat jongeren met conflicten met ouders vaker online zijn dan hun leeftijdsgenoten en een groter risico hebben om slachtoffer te worden van sextortion en grooming (Soo & Bodanovskaya, 2011; Whittle et al., 2013; Wolak et al., 2018). Specifiek met betrekking tot sexting toonde een studie van Kerstens en Stol (2012) aan dat jongeren die aan sexting (sexsending) deden een minder goede relatie hadden met hun ouders. De jongeren die in huidige studie onderzocht worden zijn uithuisgeplaatst en zullen naar verwachting vaker een verstoorde relatie met de ouders hebben, wat dus mogelijk samengaat met meer online seksuele risico-ervaringen.

Bij de (uithuisgeplaatste) jongeren met LVB in de intramurale zorg zullen de leeftijdgenoten naar verwachting een grotere rol spelen. Deze peers zullen vaak dezelfde risicofactoren kennen als de jongeren zelf. En het is bekend dat jongeren met LVB door verminderde cognitieve en adaptieve vaardigheden extra gevoelig zijn voor groepsdruk (Bexkens, 2013). Jongeren met LVB hebben ook vaker 'foute' vrienden en slechtere relaties met leeftijdsgenoten (Grundy, 2011). Onbekend is echter of het al dan niet hebben van dit soort relaties ook samenhangt met meer online seksuele risico-ervaringen bij (intramuraal geplaatste) jongeren met LVB.

Binnen de intramurale jeugdhulp hebben jongeren doorgaans toegang tot elektronische communicatiemiddelen (Schraepen, Maelstaf, Dehertogh, Halsberghe, & Van de Mosselaer, 2016). Het gebruik van een mobiele telefoon, laptop of tablet wordt veelal toegestaan, omdat dit passend is bij het karakter van het vrijwillige kader en de rol die het internet speelt in het dagelijks leven van jongeren. In het geval dat er echter veel risico's worden gezien rondom het internetgebruik van jongeren kunnen er vrijheidsbeperkende maatregelen worden ingezet. Onderzoek bevestigt dat jongeren met LVB actief zijn op social media, online games spelen en diverse sites en fora bezoeken (Van der Geest, Roctus, & Tas, 2014). Op deze online bezigheden van jongeren met LVB kan door pedagogisch medewerkers echter niet altijd toezicht worden gehouden, waardoor niet duidelijk is in welke mate deze jongeren ervaringen opdoen met online seksuele risico's (zoals sexting en grooming). Over de ervaringen met sexting en grooming bij intramuraal geplaatste jongeren met LVB is vanuit onderzoek nog vrijwel niets bekend, terwijl het aantal meldingen van deze risico's bij cliënten met LVB toeneemt (Nikken et al., 2018; Stichting Kennisnet, 2014).

Het eerste doel van dit onderzoek is dan ook 1) om na te gaan in welke mate jongeren met LVB woonachtig op een residentiele groep (intramuraal geplaatst) te maken hebben gehad met a) sexting plegerschap (d.w.z. sexsending: waarbij de jongere zelf sexting materiaal vervaardigt en dit verstuurt naar anderen), b) sexting slachtofferschap (van sexsharing en sextortion; zie methode) en c) grooming slachtofferschap. Daarbij zal ook gekeken worden naar mogelijke sekse- en leeftijdsverschillen. Een tweede doel is 2) om te onderzoeken of de mate van zelfwaardering en de kwaliteit van de relatie zowel met ouders, als met leeftijdgenoten, samenhangen met de kans op deze online seksuele risico-ervaringen.

Methode

Procedure

Het onderzoek is uitgevoerd bij orthopedagogisch behandelcentrum Ambiq, een specialistisch centrum voor kinderen, jongeren en (jong)volwassenen met LVB en bijkomende problematiek. In de hier beschreven studie lag de focus op kinderen en jongeren die verbleven in Zeer Intensieve Behandelgroepen in Hoogeveen (Drenthe) en in Hengelo (Overijssel). Dit betreft een intramurale vorm van behandeling met een drie-milieuvoorziening, waarbij wonen, onderwijs en vrijetijdsbesteding op hetzelfde terrein zijn gesitueerd. In de Zeer Intensieve Behandelgroepen van Ambiq wordt gedurende gemiddeld negen maanden behandeling aan jongeren (en hun ouders) geboden. Iedere Zeer Intensieve Behandelgroep kenmerkt zich door haar eigen accent en specialisatie, gericht op zowel de problematiek als de leeftijd van de jongeren.

Voorafgaand aan het onderzoek heeft de Commissie Ethiek van de Universiteit van Amsterdam het onderzoeksplan voor huidig onderzoek goedgekeurd (2018-CDE-9028). Na deze goedkeuring hebben er meerdere overleggen plaatsgevonden met de gedragswetenschappers betrokken bij het kernthema seksualiteit en de verantwoordelijke clustermanagers en gedragswetenschappers van de Zeer Intensieve Behandelgroepen. Vervolgens zijn de deelnemende Zeer Intensieve Behandelgroepen zowel in Hoogeveen (6 behandelgroepen) als in Hengelo (5 behandelgroepen) bezocht, om het onderzoek te introduceren bij de pedagogisch medewerkers werkzaam op de behandelgroepen en om de onderzoeksprocedure verder toe te lichten. Alle informatie is ook per e-mail gestuurd naar de pedagogisch medewerkers werkzaam op de Zeer Intensieve Behandelgroepen en de betrokken gedragswetenschappers en het onderzoek is besproken bij de teamvergaderingen.

Alle ouder(s)/verzorger(s)/voogden van de jongeren jonger dan 16 jaar hebben voorafgaand aan het onderzoek een informatiebrief en toestemmingsformulier ontvangen van de persoonlijk begeleider van hun kind. Pas na akkoord voor deelname aan het onderzoek door de wettelijk vertegenwoordiger(s) van deze (16-) jongeren, zijn de informatiebrief en het toestemmingsformulier ook aan de jongeren zelf gegeven voor akkoord voor deelname aan het onderzoek. De jongeren van 16 jaar en ouder mochten conform huidige wetgeving zelfstandig beslissen of zij wilden deelnemen. Wel dienden zij dan het toestemmingsformulier in te vullen. Bij aanvang van de online vragenlijst werd alsnog (extra) digitaal aan iedere jongere gevraagd of ze op de hoogte waren van de inhoud van de informatiebrief en toestemming gaven voor vrijwillige deelname aan het onderzoek.

Na akkoord voor deelname aan het onderzoek hebben de persoonlijk begeleiders van de jongeren met hen een afspraak gemaakt over het invulmoment van de digitale vragenlijst. De online vragenlijst werd vervolgens anoniem ingevuld door de jongeren, op een aanwezige tablet of groepscomputer. Gelet op de doelgroep is er bewust voor gekozen voor het toestaan van hulp door de groepsleiding, indien de jongeren vragen niet begrepen. Groepsleiding was hiervoor in de buurt, maar keek niet mee op het scherm. Alleen op verzoek van de jongeren gaf een groepsleider extra uitleg, bijvoorbeeld wanneer de jongere een woord of vraag niet goed begreep. In het kader van de standaardisatie hebben alle pedagogisch medewerkers van de deelnemende Zeer Intensieve Behandelgroepen vooraf een lijst ontvangen, met daarop voor ieder (mogelijk) lastig item een omschrijving in welke mate en bewoordingen eventuele vragen van de jongeren door de pedagogisch medewerkers mochten worden toegelicht. Met het oog op het gevoelige, beladen onderwerp mochten de jongeren ook contact met de onderzoeker opnemen indien zij dit prettiger vonden. Geen van de respondenten heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Aan het einde van de online vragenlijst kregen de jongeren een melding te zien, waarin te lezen was dat de jongeren, indien zij nog vragen hadden of hulp wensten, daarvoor terecht konden bij de onderzoeker, hun persoonlijk begeleider of de organisatie 'Help Wanted'. De jongeren die

de vragenlijst volledig hadden ingevuld en verstuurd hadden, kregen als dank voor hun deelname een chocoladereep.

Participanten

In totaal zijn er 84 jongeren (59 jongens en 25 meisjes) die gedurende het onderzoek verbleven op een Zeer Intensieve Behandelgroep in Hoogeveen (45 jongeren) of in Hengelo (39 jongeren) benaderd voor deelname aan het onderzoek. Van deze groep hebben er uiteindelijk 61 jongeren ($N = 61$; 72.6%) aan het onderzoek deelgenomen, onder wie 32 jongeren op een Zeer Intensieve Behandelgroep in Hoogeveen (71.1%) en 29 jongeren in Hengelo (74.4%).³ De leeftijd van de jongeren liep uiteen van 9 tot en met 18 jaar oud, waarbij het merendeel van de jongeren (36.1%) tussen de 15 en 16 jaar oud was, 24.6% van de jongeren was tussen de 13 en 14 jaar en 18% van de jongeren was tussen de 17 en 18 jaar. De steekproef bestond verder voor 67.2% uit jongens ($n = 41$) en 32.8% uit meisjes ($n = 20$). Cijfers over de sekseverdeling binnen deze groepen zijn niet beschikbaar, maar deze verdeling komt grofweg overeen met het beeld van deze groepen (meer jongens dan meisjes). Daarnaast had 80.3% van de participanten een Nederlandse etnische achtergrond, 6.6% een Antilliaanse etnische achtergrond en 3.3% een Surinaamse etnische achtergrond. De overige deelnemers (18%) hadden (ook) een andere of gemengde etnische achtergrond gerapporteerd (Afrikaans, Aziatisch, Pools en Zuid-Amerikaans) (zie 'Instrumentarium' voor informatie over hoe de etnische achtergrond is vastgesteld). Tot slot volgde gedurende het onderzoek 45.9% van de jongeren cluster 4 onderwijs (gedrags- en psychiatrische problemen), 31.1% praktijkonderwijs, 14.8% regulier onderwijs en 8.2% ging op het moment van het invullen van de vragenlijst niet naar school.⁴

Instrumentarium

Achtergrondvariabelen

In de online vragenlijst is allereerst gevraagd naar een aantal algemene sociaal-demografische gegevens. Het geslacht van de participanten is vastgesteld (1 = jongen, 2 = meisje), leeftijd (7-8 jaar; 9-10 jaar; 11-12 jaar; 13-14 jaar; 15-16 jaar; 17-18 jaar), etnische achtergrond (1 = Nederlands, 2 = Antilliaans, 3 = Marokkaans, 4 = Surinaams, 5 = Turks, 6 = 'andere etniciteit dan genoemd, vul eventueel in: ...'), in welke plaats zij woonden op de Zeer Intensieve Behandelgroep (1 = Hoogeveen, 2 = Hengelo) en of zij gedurende het onderzoek naar school gingen en welk type onderwijs zij volgden (1 = praktijkonderwijs, 2 = regulier onderwijs, 3 = cluster 2 onderwijs - doof en/of slechthorend, communicatieve beperking-, 4 = cluster 3 onderwijs -verstandelijke- en/of lichamelijke beperking, zeer moeilijk lerende kinderen-, 5 = cluster 4 onderwijs-gedragsproblemen/psychiatrische problemen-, 6 = nee, ik

³ De non-respons is veroorzaakt doordat in Hoogeveen 12 jongeren niet wilden deelnemen aan het onderzoek en één ouder gaf geen toestemming. In Hengelo werd wel van iedere wettelijk vertegenwoordiger toestemming verkregen voor deelname aan het onderzoek, maar 10 jongeren wilden zelf niet deelnemen. Dit leidde uiteindelijk tot een totale uitval van 23 jongeren, waarvan 4 jongeren in de leeftijd van 13-14 jaar, 9 jongeren in de leeftijd van 15-16 jaar en 10 jongeren in de leeftijd van 17-18 jaar. Over de redenen voor weigering van deelname aan het onderzoek werd bekend dat het merendeel van de jongeren geen zin had om de online vragenlijst in te vullen ($n = 20$) en de overige jongeren vonden het niet zinvol om deel te nemen, omdat ze er geen vertrouwen in hadden dat er ook echt iets met de onderzoeksresultaten zou worden gedaan.

⁴ Het is niet duidelijk waarom deze jongeren niet naar school gingen, aangezien zij wel leerplichtig waren. Binnen Ambiq bestaat echter ook een uniek 'schooltoeleidingsprogramma' (STP), gericht op kinderen en jongeren met (zeer) ernstige gedragsproblemen die vaak een langere periode niet naar school zijn geweest. Middels dit schooltoeleidingsprogramma worden deze jongeren met afstand tot het onderwijs weer voorbereid op het volgen van toekomstig onderwijs. Het is dus mogelijk dat de jongeren die gedurende het invullen van de vragenlijst kenbaar maakten geen onderwijs te volgen, het intern schooltoeleidingsprogramma binnen Ambiq volgden.

ga momenteel niet naar school). Tenslotte is aan de deelnemers gevraagd bij wie ze verbleven wanneer zij naar 'huis gingen tijdens het weekend of vakantieperioden (1 = bij mijn moeder, 2 = bij mijn vader, 3 = bij mijn ouders -wonen samen-, 4 = afwisselend bij mijn moeder en vader -wonen niet meer samen-, 5 = bij mijn oma en/of opa, 6 = bij mijn tante en/of oom, 7 = bij iemand anders, 8 = ik ga in het weekend of tijdens vakantieperioden niet naar huis).

Onderzoeksvariabelen

Verklarende (onafhankelijke) variabelen

Zelfwaardering. De variabele *Zelfwaardering* is gemeten met de Nederlandse vertaling van de *Rosenberg Self Esteem-Scale* (Franck, De Raedt, Barbez, & Rosseel, 2008). Deze vragenlijst bestaat uit tien items met een vierpunts likert schaal (1 = helemaal mee oneens, 2 = mee oneens, 3 = mee eens, 4 = helemaal mee eens) en had in huidig onderzoek een Cronbach's alfa van .86. Een voorbeelditem van de schaal *Zelfwaardering* is: 'Ik vind dat ik als persoon de moeite waard ben'.

Kwaliteit van de relatie met ouders en leeftijdgenoten. Om zowel de kwaliteit van de relatie met ouders als met leeftijdgenoten te meten zijn de drie-item subschalen 'Tevredenheid' en 'Antagonisme' (verder: conflicten) van de *Network of Relationship Inventory* (Furman & Buhrmester, 2009) gebruikt (1 = weinig of niet, 2 = een beetje, 3 = erg, 4 = heel erg, 5 = het meest). Een voorbeelditem van *Tevredenheid* is: 'Hoe goed is de relatie met je ouder(s)/leeftijdgenoten?' Een voorbeelditem van *Conflicten* is: 'Hoeveel zeuren jij en je ouder(s) op elkaar en vallen jullie elkaar lastig?' De subschaal *Tevredenheid met de relatie met ouder(s)* toonde in huidige studie een Cronbach's alfa van .93, terwijl er een Cronbach's alfa van .88 werd gevonden voor de subschaal *Tevredenheid met de relatie met leeftijdgenoten*. Voor de subschaal *Conflicten in de relatie met ouders* werd een Cronbach's alfa van .78 gevonden en voor *Conflicten in relatie met leeftijdgenoten* een Cronbach's alfa van .82.

Afhankelijke variabelen

In Tabel 1 worden de 7 items getoond waarmee de online seksuele risico-ervaringen (sexting plegerschap; sexting slachtofferschap; grooming slachtofferschap) zijn gemeten. Deze items zijn zelf ontwikkeld en werden beantwoord met behulp van een driepuntsantwoordschaal (1 = nee, dat is niet gebeurd, 2 = ja, een enkele keer, 3 = ja, vaak), die is gehercodeerd naar een tweepuntsantwoordschaal (0 = nee, dat is niet gebeurd; 1 = ja, dat is wel eens/vaker gebeurd).

Tabel 1

Afhankelijke variabelen (items online seksuele risico-ervaringen)

Item vragenlijst	Online seksuele risico-ervaring
1. Ik heb wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van mijzelf gemaakt en gestuurd naar anderen.	Sexting plegerschap (sexsending)
2. Andere mensen hebben een naaktfoto of seksfilmpje van mij doorgestuurd.	Sexting slachtofferschap (sexsharing)
3. Iemand heeft bedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen geld gaf.	Sexting slachtofferschap (sextortion)
4. Iemand heeft bedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen nieuwe naaktfoto's of seksfilmpjes van mijzelf naar hem/haar zou sturen.	Sexting slachtofferschap (sextortion)
5. Een volwassene heeft online seksuele opmerkingen gemaakt over hoe ik eruit zie, zoals: 'Ik vind je geil'.	Grooming slachtofferschap
6. Een volwassene heeft mij online gevraagd met mijzelf te spelen (jezelf te bevredigen) voor de webcam.	Grooming slachtofferschap
7. Ik ben online door een volwassene gevraagd om hem/haar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben.	Grooming slachtofferschap

Analysestrategie

Allereerst zijn beschrijvende gegevens (percentages) vastgesteld voor de 7 online seksuele risico-ervaringen. Met een Chi-kwadraattoets is vervolgens getoetst of er significante verschillen waren tussen jongens en meisjes in deze percentages. Om de chi-kwadraattoets te mogen uitvoeren moet er aan twee assumpties worden voldaan: (1): alle verwachte celfrequenties moeten groter of gelijk zijn aan 1 en (2): maximaal 20% van de verwachte celfrequenties mag tussen de één en vijf liggen (De Vocht, 2016). In huidig onderzoek voldeden vijf van de zeven items (3 t/m 7) niet aan de tweede assumptie, waardoor ervoor is gekozen om voor deze items de Fisher's exacte toets gebruiken. Deze toets is ook passend gezien de relatief kleine steekproef ($N = 61$).

Om te onderzoeken of er leeftijdsverschillen waren in de ervaringen met de online seksuele risico's is ook gebruik gemaakt van de Chi-kwadraattoets. Omdat anders niet werd voldaan aan de toetsassumpties zijn hierbij twee groepen gevormd van ongeveer gelijke omvang: een jongere groep van 9-14 jaar ($n = 28$) en een oudere adolescenten groep van 15-18 jaar ($n = 33$). Omdat bij item 3 bij 50% van de cellen sprake was van een lagere verwachte celfrequentie dan vijf is voor dit item de Fisher's exacte toets uitgevoerd.

Tenslotte is met logistische regressieanalyses onderzocht of er verbanden bestonden tussen 1) zelfwaardering en zowel 2) de kwaliteit van de relatie met de ouders als 3) de kwaliteit van de relatie met leeftijdgenoten enerzijds en het wel of niet hebben ervaren van de 7 online seksuele risico's anderzijds.

Resultaten

Mate waarin de online seksuele risico-ervaringen voorkomen bij intramuraal geplaatste jongeren met LVB

De percentages voor de 7 items over sexting plegerschap (sexsending), sexting slachtofferschap (sexsharing; sextortion) en grooming slachtofferschap voor de jongens en de meisjes in de steekproef (zie Tabel 2) laten zien dat zowel de jongens als de meisjes ervaringen hebben gehad met zowel sexting plegerschap (sexsending) als met alle gemeten vormen van slachtofferschap van de online seksuele risico's (sexsharing, sextortion en grooming). Voor de jongens kwam het slachtoffer worden van sexsharing het meeste voor. Van alle jongens in de steekproef had 34.1% wel eens/vaker ervaren dat een naaktfoto en/of seksfilmpje van hem was gedeeld door de ontvanger met anderen, zonder dat hij daar toestemming voor had gegeven. Bij de meisjes kwam sexting plegerschap (sexsending) het meeste voor: 40.0% van de meisjes had wel eens/vaker naaktbeelden van zichzelf gemaakt en verstuurd naar anderen. Voor zowel jongens als meisjes kwam het slachtoffer worden van financiële sextortion (d.w.z. dat de jongeren gehanteerd werden met hun naaktbeelden voor financieel gewin) het minst vaak voor (12.2% van de jongens; 10.0% van de meisjes).

Tabel 2

Percentages online seksuele risico-ervaringen voor intramuraal geplaatste jongeren met LVB (jongens, meisjes en totale groep)

Online seksuele risico-ervaringen	Frequentie in percentages		
	Jongens	Meisjes	Totaal
Sexsending (sexting)			
1. Ik heb een naaktfoto of seksfilmpje van mijzelf gemaakt en gestuurd naar anderen.	31.7%	40.0%	34.4%
Sexsharing (sexting)			
2. Andere mensen hebben een naaktfoto of seksfilmpje van mij doorgestuurd.	34.1 %	20.0%	29.5%
Sextortion			
3. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen geld gaf.	12.2%	10.0%	11.5%
4. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seks-filmpje online te zetten als ik hem/haar geen nieuwe naaktfoto's of seksfilmpjes van mijzelf naar hem/haar zou sturen.	26.8%	20.0%	24.6%
Grooming			

5. Een volwassene heeft online seksuele pmerkingen gemaakt over hoe ik eruit zie, zoals: 'Ik vind je geil'.	24.4%	25.0%	24.6%
6. Een volwassene heeft mij online gevraagd met mijzelf te spelen (jezelf te bevredigen) voor de webcam.	24.4%	15.0%	21.3%
7. Ik ben online door een volwassene gevraagd om hem/haar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben.	22.0%	15.0%	19.7%

Sekseverschillen

Met behulp van de Chi-kwadraattoets (voor item 1 t/m 2) en Fisher's exacte toets (voor item 3 t/m 7) is onderzocht of er sprake was van significante sekseverschillen in de percentages van de 7 online seksuele risico-ervaringen. De resultaten (Tabel 3) lieten zien dat er geen significante verschillen waren tussen jongens en meisjes in de percentages van elk van de 7 online seksuele risico's (wel ervaren versus niet ervaren).

Tabel 3

Chi-kwadraattoets en Fisher's exacte toetsgegevens voor sekseverschillen in de online seksuele risico-ervaringen

Online seksuele risico-ervaringen	χ^2	df	p	Fisher's exacte toets (p tweezijdig)
Sexsending (sexting)				
1. Ik heb wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van mijzelf gemaakt en gestuurd naar anderen.	0.41	1	.52	
Sexsharing (sexting)				
2. Andere mensen hebben een naaktfoto of seksfilmpje van mij doorgestuurd.	1.29	1	.26	
Sextortion				
3. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen geld gaf.				1.00 ^{ns}
4. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen nieuwe naaktfoto's of seksfilmpjes van mijzelf naar hem/haar zou sturen.				.75 ^{ns}
Grooming				
5. Een volwassene heeft online seksuele opmerkingen gemaakt over hoe ik eruit zie, zoals: 'Ik vind je geil'.				1.00 ^{ns}
6. Een volwassene heeft mij online gevraagd met mijzelf te spelen (jezelf te bevredigen) voor de webcam.				.52 ^{ns}
7. Ik ben online door een volwassene gevraagd om hem/haar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben.				.73 ^{ns}

Opm. ^{ns} = niet significant.

Leeftijdverschillen

Vervolgens is met Chi-kwadraat- en Fisher's exacte toetsen onderzocht of de percentages voor elk van de 7 online seksuele risico's verschillen voor de twee leeftijdsgroepen (9-14 jaar en 15-18 jaar). De resultaten lieten zien dat de twee leeftijdsgroepen significant verschillen in het percentage dat sexting gepleegd had (sexsending), $\chi^2(1) = 6.29$, $p = .01$, Cramers $V = .32$ (middelmatic effect). De bijbehorende percentages voor het sexsending item lieten zien dat jongeren in de oudere leeftijdscategorie (van 15-18 jaar) significant vaker (48.5%) een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf gemaakt en verstuurd hadden naar anderen dan de jongeren in de jongere leeftijdscategorie (van 9-14 jaar) (17.9%). Ook voor grooming (slachtofferschap) werd zowel voor het ontvangen van seksuele opmerkingen van

volwassenen over het uiterlijk van de jongeren, $\chi^2 (1) = 5.37$, $p = .02$, Cramers $V = .30$ (middelmatig effect), als voor het verzoek van volwassenen aan de jongeren om zichzelf voor de webcam te bevredigen, $\chi^2 (1) = 3.47$, $p = .06$, Cramers $V = .24$ (klein effect) een significant leeftijdsverschil gevonden: de jongeren tussen de 15-18 jaar waren naar verhouding vaker (36.4%) slachtoffer geworden van volwassenen die seksuele opmerkingen over hun uiterlijk maakten dan de jongeren in de leeftijd van 9-14 jaar (10.7%).

In de oudere adolescenten leeftijdsgroep werd ook een hoger percentage gevonden voor het ontvangen van verzoeken van volwassenen om zichzelf voor de webcam te bevredigen dan voor de jongere leeftijdsgroep (resp. 30.3% en 10.7%).

Tabel 4

Chi-kwadraattoets en Fisher's exacte toetsgegevens voor de leeftijdsverschillen in de online seksuele risico-ervaringen

Online seksuele risico-ervaringen	χ^2	df	p
Sexsending (sexting)			
1.Ik heb wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van mijzelf gemaakt en gestuurd naar anderen.	6.29	1	.01
Sexsharing (sexting)			
2.Andere mensen hebben een naaktfoto of seksfilmpje van mij doorgestuurd.	.51	1	.48
Sextortion			
3.Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen geld gaf.			.11
4. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seks filmpje online te zetten als ik hem/haar geen nieuwe naaktfoto's of seksfilmpjes van mijzelf naar hem/haar zou sturen.	1.27	1	.26
Grooming			
5.Een volwassene heeft online seksuele opmerkingen gemaakt over hoe ik eruit zie ,zoals: 'Ik vind je geil'.	5.37	1	.02
6. Een volwassene heeft mij online gevraagd met mijzelf te spelen (jezelf te bevredigen) voor de webcam.	3.47	1	.06
7.Ik ben online door een volwassene gevraagd om hem/haar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben.	2.63	1	.11

Tabel 5

Percentages online seksuele risico-ervaringen voor intramuraal geplaatste jongeren met LVB (9-14 jaar en 15-18 jaar)

Online seksuele risico-ervaringen	Frequentie in percentages	
	9-14 jaar	15-18 jaar
Sexsending (sexting)		
1. Ik heb wel een naaktfoto of seksfilmpje van mijzelf gemaakt en gestuurd naar anderen.	17.9%	48.5%
Sexsharing (sexting)		
2. Andere mensen hebben een naaktfoto of seksfilmpje van mij doorgestuurd.	25%	33.3%
Sextortion		
3. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen geld gaf.	3.6%	18.2%
4. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen nieuwe naaktfoto's of seksfilmpjes van mijzelf naar hem/haar zou sturen.	17.9%	30.3%
Grooming		
5. Een volwassene heeft online seksuele opmerkingen gemaakt over hoe ik eruit zie, zoals: 'Ik vind je geil'.	10.7%	36.4%
6. Een volwassene heeft mij online gevraagd met mijzelf te spelen (jezelf te bevredigen) voor de webcam.	10.7%	30.3%
7. Ik ben online door een volwassene gevraagd om hem/haar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben.	10.7%	27.3%

Zelfwaardering en de kwaliteit van de relatie met de ouders en leeftijdsgenoten enerzijds en de online seksuele risico-ervaringen anderzijds

Door middel van logistische regressieanalyses is vervolgens onderzocht of zowel de zelfwaardering van de jongeren als de kwaliteit van de relatie met ouders en de kwaliteit van de relatie met leeftijdsgenoten samenhangen met het al dan niet hebben ervaren van de 7 online seksuele risico's. Voor sexting plegerschap (sexsending) bleek dat het totale model tussen de 34.6% (Cox and Snell R square) en 47.7% (Nagelkerke R square) van de variantie verklaarde. Zoals te zien is in Tabel 6 bleken zelfwaardering en conflicten in de relatie met ouders significant samen te hangen met de kans op het plegen van sexsending, waarbij een hogere zelfwaardering samenging met een lagere kans (OR = .85), terwijl een conflictueuze relatie met de ouders juist samenging met een hogere kans op sexsending (OR = 1.46). Dit betekent dat hoe hoger de zelfwaardering van de jongeren, des te kleiner de kans dat zij sexting (sexsending) gepleegd hadden, terwijl de kans hierop juist groter was wanneer jongeren een conflictueuze relatie met hun ouders hadden.

Tabel 6

Resultaten logistische regressie-analyse sexting (sexsending)

Ik heb een naaktfoto of seksfilmpje van mijzelf gemaakt en gestuurd naar anderen.	B	S.E.	Wald	df	p	Odds Ratio	95% C.I. Odds Ratio	
							Onder-grens	Boven-grens
Zelfwaardering	-.17	.08	4.93	1	.03	.85	.73	.98
Tevredenheid relatie met ouders	-.07	.13	.32	1	.57	.93	.72	1.20
Tevredenheid relatie met leeftijdsgenoten	-.01	.12	.01	1	.91	.99	.78	1.25
Conflictueuze relatie met ouders	.38	.17	5.24	1	.02	1.46	1.06	2.03
Conflictueuze relatie met leeftijdsgenoten	-.02	.20	.01	1	.94	.99	.67	1.45
Constante	3.09	2.80	1.22		.27			

Het logistische regressiemodel voor het slachtoffer worden van het doorsturen van seksueel beeldmateriaal (sexsharing slachtofferschap), χ^2 (5, $N = 61$, 20.57, $p = <.05$) verklaarde tussen de 28.6% (Cox and Snell R square) en 40.7% (Nagelkerke R Square) van de variantie. Er bleek echter geen enkele onafhankelijke variabele op zichzelf significant verklarend. Kortom, er zijn geen significante verbanden gevonden tussen zelfwaardering, de kwaliteit van de relatie met ouders en met leeftijdsgenoten enerzijds en het al dan niet hebben ervaren van sexsharing slachtofferschap anderzijds.

Tabel 7

Resultaten logistische regressie-analyse sexting (sexsharing)

Andere mensen hebben een naaktfoto of seksfilmpje van mij doorgestuurd.	B	S.E.	Wald	df	p	Odds Ratio	95% C.I. Odds Ratio	
							Onder-grens	Boven-grens
Zelfwaardering	-.12	.08	2.43	1	.12	.87	.76	1.03
Tevredenheid relatie met ouders	.03	.14	.04	1	.84	1.03	.79	1.34
Tevredenheid relatie met leeftijdsgenoten	-.17	.12	1.88	1	.17	.85	.67	1.07
Conflictueuze relatie met ouders	.24	.17	1.93	1	.17	1.27	.91	1.79
Conflictueuze relatie met leeftijdsgenoten	.25	.20	1.57	1	.21	1.28	.87	1.87
Constante	1.49	2.85	.27		.69			

Voor slachtofferschap van financiële sextortion bleek dat het model tussen de 37.5% (Cox & Snell R Square) en 73.5% (Nagelkerke R Square) variantie verklaarde, $\chi^2(5, N = 61, 28.64, p = <.001)$. Zelfwaardering ($p < .10$) bleek alleen (marginaal) significant verklarend (OR: .46). Oftewel, jongeren met een hogere mate van zelfwaardering waren naar verhouding minder vaak slachtoffer geworden van financiële sextortion dan de jongeren met een lagere zelfwaardering. In het verlengde hiervan is ook getoetst met slachtofferschap van de inhoudelijke vorm van sextortion als afhankelijke variabele en dit model verklaarde tussen de 44.1% (Cox & Snell R Square) en 65.6% (Nagelkerke R Square) van de variantie, $\chi^2(5, N = 61, 35.49, p = <.001)$. Zelfwaardering en de conflictueuze relatie met ouders bleken beide significant samen te hangen met de kans op slachtofferschap van inhoudelijke sextortion. Ook nu werd gevonden dat een hogere mate van zelfwaardering samenhang met een kleinere kans (OR: .74), terwijl een conflictueuze relatie met ouders juist samenging met een grotere kans op inhoudelijke sextortion slachtofferschap (OR: 1.69). Dit betekent dat de

jongeren met een hogere mate van zelfwaardering naar verhouding minder vaak slachtoffer waren geweest van de inhoudelijke vorm van sextortion, terwijl jongeren met conflictueuze relaties met de ouders hiervan juist vaker slachtoffer waren geweest.

Tabel 8

Resultaten logistische regressie-analyses sexting (financiële en inhoudelijke sextortion)

lemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen geld gaf.	B	S.E.	Wald	df	p	Odds Ratio	95% C.I. Odds Ratio	
							Onder-grens	Boven-grens
Zelfwaardering	-.79	.47	2.84	1	.09	.46	.18	1.14
Tevredenheid relatie met ouders	-.23	2.13	1.22	1	.27	.10	.00	6.16
Tevredenheid relatie met leeftijdsgenoten	-.31	.37	.69	1	.41	.73	.36	1.51
Antagonisme relatie met ouders	.32	.43	.56	1	.45	1.38	.60	3.20
Antagonisme relatie met leeftijdsgenoten	.38	.86	.20	1	.67	1.46	.27	7.80
Constante	30.30	20.39	2.21		.14			
lemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen nieuwe naaktfoto's of seksfilmpjes van mijzelf naar hem/haar zou sturen.								
Zelfwaardering	-.31	.12	6.13	1	.01	.74	.58	.94
Tevredenheid relatie met ouders	-.10	.19	.27	1	.60	.90	.62	1.32
Tevredenheid relatie met leeftijdsgenoten	-.04	.15	.08	1	.77	.96	.72	1.28
Conflictueuze relatie met ouders	.53	.25	4.5	1	.03	1.69	1.04	2.75
Conflictueuze relatie met leeftijdsgenoten	.43	.26	.03	1	.87	1.04	.62	1.75
Constante	5.54	3.93	1.99		.16			

Tot slot is voor alle items van grooming slachtofferschap onderzocht of zelfwaardering en de kwaliteit van de relatie met zowel ouders als leeftijdsgenoten verklarend waren. Voor de variant van grooming slachtofferschap waarbij een volwassene online seksuele opmerkingen had gemaakt over hoe de jongere eruitzag, bleek dat het model, χ^2 (5, $N = 61$, 23.98, $p = <.001$), tussen 32.5% (Cox and Snell R Square) en 48.4% (Nagelkerke R Square) van de variantie verklaarde. De resultaten in Tabel 9 laten zien dat wederom een hogere mate van zelfwaardering samenging met een kleinere kans (OR: .82) en een conflictueuze relatie met de ouders met een grotere kans (OR: 1.68) op slachtofferschap van grooming.

Het model voor de variant van grooming slachtofferschap, waarbij een volwassene aan de jongere had gevraagd om zichzelf voor de webcam te bevredigen, χ^2 (5, $N = 61$, 23.15, $p = <.001$), bleek tussen de 31.6% (Cox and Snell R Square) en 48.9% (Nagelkerke R Square) van de variantie te verklaren. Ook nu ging zelfwaardering samen met een kleinere kans (OR: .81) en antagonisme in de relatie met de ouders met een grotere kans (OR: 1.6) op grooming slachtofferschap.

Tenslotte bleek het model voor de laatste vorm van grooming, waarbij er door een volwassen persoon aan een jongere werd gevraagd om in het echt af te spreken om seks met elkaar te hebben, χ^2 (5, $N = 61$, 19.61, $p = <.001$) tussen de 27.5% (Cox and Snell R Square) en 43.7% (Nagelkerke R Square) van de variantie te verklaren. Wederom werd gevonden dat zelfwaardering samenging met een kleinere kans (OR: .81) en een conflictueuze relatie met ouders met een grotere kans (OR: 1.53) op slachtofferschap van deze vorm van grooming.

Tabel 9

Resultaten logistische regressie-analyses grooming

Een volwassene heeft online seksuele opmerkingen gemaakt over hoe ik eruit zie, zoals: 'Ik vind je geil'.	B	S.E.	Wald	df	p	Odds Ratio	95% C.I Odds Ratio	
							Onder-grens	Boven-grens
Zelfwaardering	-.20	.09	4.5	1	.03	.82	.69	.99
Tevredenheid relatie met ouders	-.09	.16	.27	1	.60	.92	.67	1.26
Tevredenheid relatie met leeftijdsgenoten	.18	.14	1.58	1	.21	1.20	.91	1.58
Conflictueuze relatie met ouders	.52	.20	6.77	1	.01	1.68	1.14	2.48
Conflictueuze relatie met leeftijdsgenoten	-.07	.23	.10	1	.75	.93	.59	1.46
Constante	.62	3.38	.03		.86			
Een volwassene heeft mij online gevraagd met mijzelf te spelen (jezelf te bevredigen) voor de webcam.								
Zelfwaardering	-.21	.10	4.24	1	.04	.81	.66	.99
Tevredenheid relatie met ouders	-.06	.18	.12	1	.73	.94	.67	1.33
Tevredenheid relatie met leeftijdsgenoten	.07	.14	.24	1	.62	1.07	.82	1.40
Conflictueuze relatie met ouders	.47	.22	4.57	1	.03	1.6	1.40	2.45
Conflictueuze relatie met leeftijdsgenoten	.49	.23	.17	1	.83	1.05	.67	1.66
Constant	1.49	3.62	.17		.68			
Ik ben online door een volwassene gevraagd om hem/haar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben.								
Zelfwaardering	-.21	.10	4.02	1	.05	.81	.67	1.00
Tevredenheid relatie met ouders	-.05	.17	.09	1	.77	.95	.68	1.34
Tevredenheid relatie met leeftijdsgenoten	.07	.14	.29	1	.59	1.08	.82	1.41
Conflictueuze relatie met ouders	.43	.22	3.94	1	.05	1.53	1.01	2.33
Conflictueuze relatie met leeftijdsgenoten	.20	.24	.01	1	.93	1.02	.64	1.62
Constante	1.52	3.63	.17		.68			

Samengevat bleek een hogere mate van zelfwaardering samen te gaan met een significant kleinere kans op sexsending, slachtofferschap van sextortion (inhoudelijke vorm), slachtofferschap van financiële sextortion (marginaal significant) en grooming. Daarnaast bleek een conflictueuze relatie met de ouders samen te gaan met een grotere kans op sexsending, sextortion (inhoudelijk) en grooming. Voor een schematisch overzicht van de verklarende waarde van de onafhankelijke variabelen (zelfwaardering en conflictueuze relatie met de ouders) voor de afhankelijke variabelen van sexsending, en sextortion en grooming slachtofferschap, zie Tabel 10.

Tabel 10

Zelfwaardering en de conflictueuze relatie met de ouders als verklarende factoren voor sexting (sexsending en sexsharing), sextortion en grooming

Items van sexsending, en sexsharing, sextortion en grooming slachtofferschap (concreet beschreven)	Zelfwaardering	Conflictueuze relatie met ouders
1. Ik heb wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van mijzelf gemaakt en gestuurd naar anderen (sexsending)	*	*
2. Andere mensen hebben een naaktfoto of seksfilmpje van mij doorgestuurd (sexsharing slachtofferschap)	ns	ns
3. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen geld gaf (financieel sextortion slachtofferschap)	†	ns
4. Iemand heeft gedreigd mijn naaktfoto of seksfilmpje online te zetten als ik hem/haar geen nieuwe naaktfoto's of seksfilmpjes van mijzelf naar hem/haar zou sturen (inhoudelijk sextortion slachtofferschap)	*	*
5. Een volwassene heeft online seksuele opmerkingen gemaakt over hoe ik eruitzie, zoals: 'Ik vind je geil' (grooming slachtofferschap)	*	*
6. Een volwassene heeft mij online gevraagd met mijzelf te spelen (jezelf te bevredigen) voor de webcam (grooming slachtofferschap)	*	*
7. Ik ben online door een volwassene gevraagd om hem/haar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben (grooming slachtofferschap)	*	*

Opm. * = onafhankelijke variabele is significant gebleken bij een p -waarde van $< .05$; † = marginaal significant ($p < .10$); ns = niet significant.

Discussie

In huidig onderzoek is bestudeerd welk deel van de intramuraal geplaatste jongeren (9-18 jaar; in een Zeer Intensieve Behandelgroep) met LVB van zichzelf naaktfoto's en/of seksfilmpjes heeft verstuurd (sexsending), slachtoffer is geworden van sexting doordat beeldmateriaal zonder toestemming is doorgestuurd naar anderen (sexsharing), slachtoffer is geworden van chantage met seksueel beeldmateriaal voor geld of meer beeldmateriaal (sextortion) en/of slachtoffer is geworden van grooming (digitaal kinderlokken). Tevens is onderzocht of de kans op het hebben ervaren van deze seksuele risico-ervaringen wordt vergroot of verkleind door sekse, leeftijd, zelfwaardering en de kwaliteit van de relatie met ouders en met leeftijdgenoten.

Allereerst moet gezegd worden dat de meerderheid van deze jongeren geen ervaringen heeft gehad met online seksuele risico's, en dat is goed nieuws gezien de in de inleiding beschreven kwetsbaarheid van de onderzochte groep van kinderen en jongeren met LVB (uit huis) geplaatst in een Zeer Intensieve Behandelgroep (intramuraal). Wel bleek dat van de bevraagde groep intramuraal geplaatste jongeren met LVB ongeveer een derde deel (34.4%) wel eens of vaker naaktbeelden van zichzelf had gemaakt en verstuurd naar anderen (sexsending). De oudere jongeren (tussen de 15-18 jaar) hadden dit nog vaker gedaan dan de jongere jongeren (tussen de 9-14 jaar) (48.5% van de oudere jongeren en 17.9% van de jongere jongeren). Daarnaast toonden de resultaten dat van een ongeveer even grote groep (29.5%) naaktfoto's en/of seksfilmpjes online verspreid waren zonder toestemming (sexsharing slachtofferschap). Bijna een kwart van de bevraagde jongeren had meegemaakt dat zij gechanteerd waren voor nog meer seksueel beeldmateriaal (inhoudelijke sextortion; 24.6%) en 11.5% van de jongeren was ook financieel gechanteerd met de naaktbeelden. Dat wil zeggen, dat zij onder druk waren gezet om geldbedragen te betalen, om zo te voorkomen dat hun seksueel getinte beeldmateriaal online openbaar zou worden

gemaakt.

Ook had bijna een kwart van de jongeren (24.6%) meegemaakt dat een volwassene online seksuele opmerkingen over zijn/haar uiterlijk had gemaakt en iets meer dan één op de vijf (21.3%) bevraagde jongeren had online wel eens (of vaker) van een volwassene de vraag gekregen om zichzelf voor de webcam te bevredigen of om elkaar in het echt te ontmoeten om seks met elkaar te hebben (bij de 15-18 jarigen was dit zelfs meer dan een kwart: 27.3%). De bevraagde jongeren in de adolescentieleeftijd (15-18 jaar) hadden ook significant vaker dan de jongeren van 9-14 jaar meegemaakt dat volwassenen online seksuele opmerkingen over hun uiterlijk hadden gemaakt (resp. 36.4% en 10.7%) of hen hadden gevraagd om zichzelf voor de webcam te bevredigen (resp. 30.3% en 10.7%). De oudere jongeren van de intramuraal geplaatste jongeren met LVB lijken op basis van deze bevindingen dus kwetsbaarder voor online seksuele risico-ervaringen dan de jongere jongeren.

Tenslotte is uit de resultaten naar voren gekomen dat de jongeren met een sterkere zelfwaardering een kleinere kans hadden op sexsending (maken en versturen van eigen seksueel beeldmateriaal), sextortion en grooming slachtofferschap. De jongeren met een negatieve (of: conflictueuze) relatie met de ouders bleken juist een grotere kans te hebben op sexsending en sextortion (inhoudelijke variant) en grooming slachtofferschap. Een sterkere zelfwaardering kan dus gezien worden als een beschermende factor tegen online seksuele risico-ervaringen bij intramuraal geplaatste jongeren met LVB, terwijl een conflictueuze relatie met de ouders als een risicofactor lijkt te werken. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat het vanwege de cross-sectionele aard van de gegevens niet uit te sluiten is dat de richting van de causaliteit andersom ligt, alhoewel dit in de meeste gevallen niet voor de hand ligt. Het is bijvoorbeeld niet aannemelijk dat jongeren die slachtoffer worden van grooming, als gevolg daarvan een slechtere relatie met de ouders ontwikkelen. Bij de verbanden tussen zelfwaardering en sexting slachtofferschap zijn de verbanden naar verwachting bi-directioneel (een lagere zelfwaardering kan leiden tot sexting slachtofferschap, maar sexting slachtofferschap kan ook leiden tot een lagere zelfwaardering), maar longitudinaal onderzoek is nodig om dit te bevestigen.

Wanneer de percentages van sexsending en slachtofferschap van sexsharing, sextortion en grooming naast elkaar worden gelegd, dan blijkt sexsending het meest voor te komen (34.4%) bij de hier onderzochte jongeren (intramuraal geplaatste jongeren met LVB). Verder ligt het voor de hand om de gevonden percentages in deze studie naast percentages uit andere studies te leggen, maar daarbij moet wel alle voorzichtigheid in acht genomen worden, vanwege mogelijke (verklarende) verschillen in diverse aspecten zoals in steekproeven (huidige steekproef betreft jongeren met LVB, maar die tevens uithuisgeplaatst zijn waardoor ze een uitzonderlijke groep vormen), in instrumenten, tussen landen, en in de tijd. In de internationale meta-analyse van Madigan et al. (2018), waarmee is getracht een overzicht te krijgen van alle bevindingen met betrekking tot de prevalentie van sexting, werd over alle studies heen een gemiddeld sexsending percentage van 14.8% gevonden bij 'reguliere' jongeren, en een Nederlandse studie duidde op een percentage van 12.5% (De Graaf et al., 2017) bij jongeren zonder LVB. Dus, alhoewel een zuivere vergelijking niet goed te maken is op basis van de nu beschikbare gegevens, is het wel zo dat de percentages die in huidig onderzoek bij de intramuraal geplaatste jongeren met LVB zijn gevonden voor sexsending hoger zijn dan de percentages in studies bij 'reguliere' jongeren (zowel zonder LVB als thuiswonend). Voor een zuivere vergelijking zouden door jongeren in diverse groepen (bv. 'reguliere' jongeren zonder LVB en thuiswonend, uithuisgeplaatste jongeren zonder LVB, en uithuisgeplaatste jongeren met LVB) dezelfde vragenlijsten ingevuld moeten worden binnen dezelfde tijdsperiode en context. Alleen dan kan met sterke overtuiging iets gezegd worden over verschillen in kwetsbaarheid voor online seksuele risico-ervaringen.

Wat verder opvallend was is dat in voorliggende studie geen verschil tussen jongens en meisjes met LVB is gevonden in het percentage dat ervaring had met sexsending. Dit is opvallend, want in de meeste studies onder 'reguliere' jongeren werd gevonden dat meisjes vaker aan sexsending doen dan jongens (Klettke, Halford & Mellor, 2014; Mitchell, Finkelhor, Jones & Wolak; 2012; Temple et al., 2012; Van de Kuilen, 2017). Voor een

dergelijk sekseverschil is bij intramuraal geplaatste jongeren met LVB in huidig onderzoek dus geen bewijs gevonden, wat erop kan duiden dat de jongens in deze groep evenzeer aan sexsending doen en daarbij gevaar lopen, en dat het niet zo is dat vooral de meisjes hiervoor kwetsbaar zijn, zoals wellicht vaak wordt gedacht.

De *oudere* jongeren (15-18 jaar) bleken wel vaker aan sexsending te doen dan de jongere jongeren (9-14 jaar). Dit komt overeen met de bevindingen van eerdere studies bij jongeren zonder LVB (Kerstens & Stol, 2012; Madigan et al., 2018). Daarnaast sluiten deze resultaten ook aan bij de seksuele ontwikkeling van jongeren met LVB, die in tegenstelling tot de sociaal-emotionele ontwikkeling wel synchroon verloopt met hun werkelijke leeftijd (Teeuwen, 2012). Bekend over de seksuele ontwikkeling van jongeren tussen de 15-18 jaar is dat zij volop (online) seksueel experimenteren en hierin niet meer de goedkeuring van anderen nodig hebben en dat zij zich ook minder schamen voor hun seksuele gedragingen (Maris, Van der Vlugt, Deurloo, & Lanting, 2014). Sexsending zou dan ook als leeftijdsadequate gedraging gezien kunnen worden, omdat jongeren van deze leeftijd (online) nu eenmaal met elkaar flirten en daarbij elkaar seksueel uitdagen (Chroné, 2015). Dit is echter niet geheel zonder risico's. De tweede meest voorkomende ervaring bij de intramuraal geplaatste jongeren met LVB was namelijk dat zij slachtoffer werden van sexsharing, oftewel, dat seksueel beeldmateriaal zonder toestemming werd doorgestuurd naar anderen (29.5% van de jongeren maakte dat wel eens of vaker mee). Ter indicatie, en met alle voorzichtigheid daarbij in acht nemend: in de eerder genoemde meta-analyse van Madigan en collega's (2018) werd een percentage van 12% gevonden voor sexsharing slachtofferschap bij 'reguliere' jongeren (Madigan et al., 2018). Echter, gelet op het eveneens relatief hoge percentage van sexsending (34.4%) bij deze groep is het gevonden percentage voor sexsharing slachtofferschap in huidige studie niet geheel verrassend.

Verder is gebleken dat 11.5% van de intramuraal geplaatste jongeren met LVB slachtoffer was geworden van financiële sextortion en 24.6% van inhoudelijke sextortion (een kwart had dus ervaren dat ze bedreigd waren om nog meer beeldmateriaal te sturen). Patchin en Hinduja (2018) vonden een prevalentiecijfer van 5% voor slachtofferschap van 'sextortion' (financiële dan wel inhoudelijke sextortion) en dat is ook wel beduidend lager dan het hier gevonden percentage. Mogelijk komt ook sextortion slachtofferschap (financieel en inhoudelijk) vaker voor bij intramuraal geplaatste jongeren met LVB dan bij 'reguliere' jongeren, maar zoals reeds is uitgelegd, is vergelijkend onderzoek nodig om deze suggestie te bevestigen.

Ook de percentages ten aanzien van grooming slachtofferschap lijken hoger in de hier bestudeerde groep dan in 'reguliere' groepen in voorgaande studies, voor zover hier gegevens over bekend waren. Dit lijkt zowel voor het ontvangen van verzoeken van volwassenen om zichzelf voor de webcam te bevredigen te gelden (21.3% in huidige studie en 2.6% in De Santisteban & Gámez-Guadix, 2018), als voor het ontvangen van verzoeken van volwassenen om elkaar 'in het echt' te ontmoeten, om seks met elkaar te hebben (resp. 19.7% en 4%) zo te zijn, al moet bij dergelijke vergelijkingen dus voorzichtigheid geboden worden tot vervolgonderzoek dit bevestigt. Mocht het inderdaad zo blijken te zijn dat intramuraal geplaatste jongeren met LVB, naar verhouding, vaker slachtoffer zijn van grooming dan 'reguliere' jongeren dan komt dit mogelijk doordat groomers online vrijwel altijd op zoek gaan naar kwetsbare jongeren (Livingstone et al., 2011; Wissink et al., 2015; Wissink et al., 2018).

Opmerkelijk genoeg werd er voor grooming slachtofferschap bij jongeren met LVB wederom geen sekseverschil gevonden (tussen jongens en meisjes met LVB), terwijl andere studies bij 'reguliere' jongeren meestal laten zien dat meisjes vaker dan jongens online seksuele opmerkingen en verzoeken van volwassenen krijgen (De Santisteban & Gámez-Guadix, 2018; Sklenarova, Schulz, Schuhmann, Osterheider, & Neutze, 2018). De resultaten van huidige studie laten juist zien dat in deze groep jongens even vaak als meisjes slachtoffer worden van grooming. Kortom, jongens (intramuraal geplaatst en met LVB) lijken een vergelijkbaar risico op slachtofferschap van grooming te lopen als de meisjes (intramuraal geplaatst en met LVB), terwijl in het algemeen vaak nog wordt gedacht dat het risico voor grooming vooral voor meisjes geldt. Deze resultaten zijn consistent met de

bevindingen voor 'reguliere' jongeren van De Santisteban en Gámez-Guadix (2018) en Sklenarova et al. (2018).

Het hier beschreven onderzoek is voor zover bekend de eerste studie naar sexsending, en slachtofferschap van sexsharing, sextortion en grooming voor intramuraal geplaatste jongeren met LVB, waarbij de jongeren zelf bevraagd zijn over hun ervaringen met deze online seksuele risico's. Door middel van dit onderzoek is er meer kennis en inzicht verkregen in de risico's voor deze kwetsbare doelgroep. In de praktijk werden hierover al langere tijd signalen ontvangen (Nikken; 2018; Stichting Kennisnet, 2014), maar die werden tot op heden nog niet duidelijk ondersteund door rapportages van jongeren zelf. De resultaten van deze studie zijn enerzijds geruststellend (d.w.z. de meerderheid van de jongeren heeft geen online seksuele risico-ervaringen), maar duiden ook op een aanzienlijk percentage van de intramuraal geplaatste jongeren met LVB dat zich bezighoudt met sexsending en/of dat slachtoffer is geworden van sexsharing, sextortion en grooming.

Deze studie kent enkele beperkingen, naast de hierboven reeds beschreven. Allereerst is de steekproef in verschillende opzichten selectief, doordat alle respondenten zijn geworven binnen Ambiq, en alle participanten jongeren waren die voor behandeling verbleven op één van de deelnemende Zeer Intensieve Behandelgroepen in Hoogeveen en in Hengelo. Ook waren het slechts de jongeren die bereid waren mee te werken aan het onderzoek. Het is heel goed mogelijk dat jongeren met LVB die ambulantly worden behandeld of in andere contexten (bv. in gezinshuizen) een ander beeld met betrekking tot sexsending, en sexsharing, sextortion en grooming slachtofferschap laten zien. Ook is het mogelijk dat de jongeren die bereid waren om mee te werken aan het onderzoek naar verhouding vaker of juist minder vaak de jongeren waren die ervaring hebben met dit soort online risico's, wat de percentages beïnvloed kan hebben. Kortom, in dit onderzoek is er niet sprake geweest van een random steekproef, maar van een zogenaamd *convenience sample* en dit heeft gevolgen voor de externe validiteit en de generaliseerbaarheid van de resultaten naar alle jongeren met LVB in Nederland (Bryman, 2012). De lezer dient de resultaten daarom met voorzichtigheid te generaliseren naar de bredere populatie.

Behalve bovenstaande beperking is er in deze studie ook geen rekening gehouden met mogelijke sociaal wenselijke antwoorden, waardoor de online seksuele risico-ervaring mogelijk ondergerapporteerd zijn en in werkelijkheid hoger zouden kunnen zijn. Tot slot is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een zelf-ontwikkelde vragenlijst voor de online seksuele risico-ervaringen, waarvan de constructvaliditeit bij deze doelgroep niet eerst is onderzocht. Alhoewel de indrukvaliditeit voldoende was volgens diverse geraadpleegde experts (onderzoeker en gedragswetenschappers) is het aan te raden de constructvaliditeit verder te bestuderen voor een eventuele toekomstige onderzoek.

Desalniettemin geven de resultaten aanleiding tot een aantal aanbevelingen voor toekomstig onderzoek op dit terrein. In het algemeen wordt duidelijk dat het van belang is dat er meer onderzoek plaatsvindt op dit terrein, juist ook omdat het onderwerp mogelijk 'gevoelig' ligt bij zowel de jongeren, ouders als de instellingen. Het zou interessant zijn om bijvoorbeeld de verschillen tussen jongeren met LVB die wel en niet onder behandeling staan van een jeugdhulporganisatie te onderzoeken, en om na te denken over wat dit betekent voor preventie- en interventieprogramma's. Om dit te kunnen realiseren is het eveneens van belang dat meer inzicht wordt verkregen in wat de rol van het slachtoffer is, hoeveel tijd de jongeren spenderen op het internet en hoe de slachtoffers betrokken raken, naast dat duidelijk zou moeten worden welke schade het slachtoffer op zowel korte als lange termijn ondervindt. Wanneer namelijk meer bekend wordt over deze onderwerpen, dan kan preventief beleid worden opgesteld, gericht op de beschermende en risicofactoren. Daarnaast zou er meer inzicht moeten worden verkregen in de werkzame elementen van behandel- of interventieprogramma's bij online seksuele risico-ervaringen van zowel jongens als meisjes.

Het is ook belangrijk om verder te onderzoeken of het inderdaad zo is dat, vergeleken met 'reguliere' groepen jongeren, intramuraal geplaatste jongeren met LVB, en dan in het bijzonder ook de jongens, kwetsbaarder zijn voor sexsharing, sextortion en grooming. Er dient dan ook gekeken te worden naar wat de redenen achter een mogelijke vergrote

kwetsbaarheid van intramuraal geplaatste jongens met LVB zijn. Dit is van belang aangezien campagnes en mediabronnen voor slachtoffers van online seksuele risico's zich vaak richten op meisjes (waardoor zij zich mogelijk ook meer bewust zijn van de risico's). In het algemeen zijn jongens hierdoor mogelijk wat uit het oog verloren. En dat kan gevaarlijk zijn, en wellicht dus vooral voor bepaalde kwetsbare groepen, zoals de groep die in huidige studie onderzocht is.

Gezien de onderzoeksresultaten kan in de behandeling van jongeren met LVB in de intramurale jeugdhulp, ten slotte, mogelijk meer gemonitord worden op een lagere mate van zelfwaardering (en de risicofactoren daarvoor). Naast de klinische indruk van behandelaren wordt dan ook aanbevolen om op vaste momenten gedurende de behandeling passende diagnostische instrumenten af te nemen bij de jongeren met LVB, gericht op het in kaart brengen van de mate van zelfwaardering en eventuele veranderingen hierin. Eveneens moet er meer aandacht zijn voor het vergroten van de vaardigheden van de jeugd met LVB, gericht op het omgaan met (mogelijke bedreigingen voor) een lagere zelfwaardering. Het voorkomen van een conflictueuze relatie tussen de jongeren met LVB en diens ouders is mogelijk lastiger te realiseren, omdat bekend is dat problematische relaties tussen de jongeren met LVB en hun ouders al vanaf de vroege kinderjaren ontstaan (Van der Helm et al., 2015; Van der Steege & Zoon, 2017). Daarnaast wordt vaak pas tot een opname in de intramurale jeugdhulp overgegaan als de gezinsrelaties al verstoord zijn (Boendermaker et al., 2013). Dit betekent dat er reeds in een vroeger stadium meer aandacht zou moeten zijn voor het algemeen gezinsfunctioneren, en meer specifiek voor het voorkomen van negatieve relaties tussen de jongere met LVB en zijn/haar ouders.

Concluderend kan gesteld worden dat huidig onderzoek nieuwe kennis heeft geboden over sexsending en slachtofferschap van sexsharing, sextortion en grooming bij intramuraal geplaatste jongeren met LVB in de leeftijd van 9-18 jaar, op basis van de door jongeren zelf gerapporteerde ervaringen. De meerderheid van deze jongeren heeft geen online seksuele risico-ervaringen, maar een aanzienlijk deel ook wel, en daar moet, gezien de ingrijpende gevolgen, wellicht meer oog voor zijn. Het is belangrijk dat de overheid en jeugdhulporganisaties met elkaar samenwerken om gezamenlijk beleid te ontwikkelen en te werken naar evidence-based preventie- en interventieprogramma's. Hierbij dient ook specifieke aandacht te zijn voor intramuraal geplaatste *jongens* met LVB, aangezien zij net zoals meisjes met LVB behoorlijke risico's lijken te lopen. Het wordt tijd dat de overheid en jeugdhulporganisaties zich inzetten voor de online seksuele ontwikkeling van zowel meisjes als jongens met LVB en dat zij deze soms ingewikkelde thematiek niet uit de weg gaan. Net zoals hun leeftijdgenoten zonder LVB verdient deze doelgroep het om online veilig met seksualiteit te kunnen experimenteren en hiermee om te leren gaan.

Literatuur

- Baumgartner, S. E., Sumter, S. R., Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2015). Sexual self-presentation on social network sites: Who does it and how is it perceived? *Computers in Human Behavior*, *50*, 91-100. doi:10.1016/j.chb.201503.061
- Bexkens, A. (2013). *Risk-taking in adolescents with mild-to-borderline intellectual disability and/or behavior disorder: An experimental study of cognitive and affective processes*. Geraadpleegd op <https://dare.uva.nl/search?identificer=78877637-d92b-4a33-b3f6>
- Boendermaker, L., Van Rooijen, K., Berg, T., & Bartelink, C. (2013). *Residentiele jeugdzorg: Wat werkt?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford: University Press.
- Crone, E. (2015). *Het puberende brein: Over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie*. Amsterdam: Uitgeverij Prometheus.
- De Beer, Y. (2011). *De kleine gids: Mensen met een licht verstandelijke beperking*. Deventer: Kluwer.
- De Graaf, H., Van den Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder 25: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Rutgers/SOA Aids Nederland. Delft: Eburon.
- DeHart, T., Peña, R., & Tennen, H. (2013). The development of explicit and implicit self-esteem and their role in psychological adjustment. *Self-esteem: Current issues in social psychology*, Psychology Press, New York, 99-123
- De Santisteban, P., & Gámez-Guadix, M. (2018). Prevalence and risk factors among minors for online sexual solicitations and interactions with adults. *The Journal of Sex Research*, *55*, 939-950. doi:10.1080/00224499.2017.1386763
- Doornwaard, S. M. (2015). *It's kind of an exciting story: The role of the internet in adolescent sexual behavior*. Opgehaald van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/313554>
- Franck, E., De Raedt, R., Barbez, C., & Rosseel, Y. (2008). Psychometric properties of the Dutch Rosenberg Self-Esteem Scale. *Psychologica Belgica*, *48*, 25-35. doi:10.5334/pb-48-1-25
- Furman, W. & Buhrmester, D. (2009). Methods and measures: The network of relationships inventory – behavioral systems version. *International Journal of Behavioral Development*, *33*, 470-478. doi:10.1177/0165025409342634
- Grundy, D. (2011). Friend or fake? Mate crimes and people with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities and Offending Behaviour*, *2*, 167-169. doi:10.1108/20420921111207855
- Hasebrink, U., Livingstone, S., & Haddon, L. (2008). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for eu kids online*. Geraadpleegd op <https://lirias.kuleuven.be>
- Jahoda, A., Wilson, A., Stalker, K., & Cairney, A. (2010). Living with stigma and the self-perceptions of people with mild intellectual disabilities. *Journal of Social Issues*, *66*, 521-534. doi:10.1111/j.1540-4560.2010.01660.x
- Kerstens, J., & Stol, W. (2012). *Jeugd en cybersafety: Online slachtoffer- en ouderschap onder Nederlandse jongeren*. Geraadpleegd op <https://www.rutgers.nl>
- Klettke, D., Halford, D. J., & Mellor, D. J. (2014). Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical Psychology Review*, *34*, 44-53. doi:10.1016/j.cpr.2013.10.007
- Knipschild, R. & Bicanic, I. (2018). EMDR bij sexting: Een leidraad voor behandeling. *GZ-psychologie*, *10*, 30-33. doi:10.1007/s41480-018-0012-0
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full Findings*. LSE, London: EU Kids Online.
- Lorenzo-Dus, N., & Izura, C. (2017). 'Cause ur special: Understanding trust and complementing behavior in online grooming discourse. *Journal of Pragmatics*, *112*, 68-82. doi:10.1016/j.pragma.2017.01.004

- Madigan, S., Ly, A., Rash, C. L., Van Ouytsel, J., & Temple, J. R. (2018). Prevalence of multiple forms of sexting behavior among youth: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 172, 327-335. doi:1001/jamapediatrics.2017.5314
- Madigan, S., Villani, V., Azoopardi, C., Laut, D., Smith, T., Temple, J. R., Browne, D., & Dimitropoulos, G. (2018). The prevalence of unwanted online sexual exposure and solicitation among youth: A meta-analysis. *Journal of Adolescent Health*, 63, 133-141. doi:10.1016/j.jadohealth.2018.03.012
- Maris, S., Van der Vlugt, I., Deurloo, J., & Lanting, C. (2014). *JGZ-richtlijn seksuele ontwikkeling (0-19 jaar). Handelen bij normale, afwijkende en zorgwekkende seksuele ontwikkeling*. Utrecht: Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., Jones L. M., & Wolak., J. (2012). Prevalence and characteristics of youth sexting: A national study. *Pediatrics*, 128, 13-20. doi:10.1542/peds.2011-1730
- Nikken, P., Berns, J., & van Beekhoven, E. (2018). *Mediawijsheid bij kinderen met een lvb: Een verkenning naar ervaringen in de praktijk*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2018). Sextortion among adolescents: Results from a national survey of U.S. youth. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 1-25. doi: 10.1177/1079063218800469
- Popovicua, D. V., & Buic-Belciua, C. (2013). Self-concept pattern in adolescent students with intellectual disability. *Social and Behavioral Sciences*, 78, 516-520. doi:10.1016/j.sbspro.2013.04.342
- Schraepen, B., Maelstaf, H., Dehertogh, B., Halsberghe, M., & Van de Mosselaer, K. (2016). *Vrije tijd van jongeren in residentiële voorzieningen: Persoonlijke ruimte op hulpverleningsruimte? Een onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren in de residentiële hulpverlening en de rol die het jeugdnetwerk daarin speelt*. Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media. Oostende: Johan van Gaens.
- Scholes-Balog, K., Francke, N., & Hemphill, S. (2016). Relationships between sexting, self-esteem and sensation seeking among Australian young adults. *Sexualization, Media, & Society*, 2, 1-8. doi:10.1177/2374623815627790
- Sklenarova, H., Schiltz, A., Schumann, P., Osterheider, M., & Neutze, J. (2018). Online sexual solicitation by adults and peers – Results from a population based German sample. *Child Abuse & Neglect*, 76, 225-236. doi:10.1016/j.chiabu.2017.11.005
- Soo, K., & Bodanovskaya, Z. (2012). Risk factors of becoming a victim of Internet related sexual abuse. In M. Ainsaar, & L. Lööf (Eds.), *Online behaviour related to child sexual abuse. Literature report* (pp. 46–49). Stockholm: Council of the Baltic Sea State.
- Spijkers, L. (2017). *Het verschil in type meldingen over online seksueel misbruik gemeld door jeugdigen in de vroege, midden en late adolescentie*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Stichting Kennisnet (2014). *LVB-jeugd en social media: Rapport over jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) en de risico's van social media*. Opgehaald van https://www.kennisnet.nl/fileadmin/kennisnet/publicatie/LVB-jeugd_en_sociale_media.pdf
- Teeuwen, M. (2012). *Verraderlijk gewoon: Licht verstandelijk gehandicapte jongeren, hun wereld en hun plaats in het strafrecht*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Temple, J. R., Le, V. D., Van den Berg, P., Ling, Y., Paul, J. A., & Temple, B. W. (2015). Brief report: Teen sexting and psychosocial health. *Journal of Adolescence*, 37, 33-36. doi:10.1016/j.adolescence.2013.10.008
- Temple, J. R., Paul, J. A., Van den Berg, P., Le, V. D., McEhlany, A., & Temple, B. W. (2012). Teen sexting and its association with sexual behaviors. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 166, 828-833. doi:10.1001/archpediatrics.2012.835
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health*, 48, 121-127. doi:10.1016/k.jadohealth.2010.09.020

- Van de Kuilen, A. (2017). *Een kwalitatief onderzoek naar online seksueel risicogedrag en sextortion: Een blik in de motieven en de beleving van jonge sextortion-slachtoffers*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Van der Geest, Roctus, & Tas (2014). *Digitale weerbaarheid van jongeren met een LVB*. Utrecht: Kenniscentrum Gehandicaptensector.
- Van der Helm, P., Van der Linden, J., Staal, W., & De Jong, J-D. (2015). Kinderen met een licht verstandelijke beperking een uitdaging voor de huidige samenleving. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 54, 79-87.
- Van der Steege, M., & Zoon, M. (2017). *Richtlijn multiprobleemgezinnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*: Utrecht Nederlands Jeugdinstituut.
- Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Walrave, M., Ponnet, K., & Peeters, E. (2017). Sexting: Adolescents' perceptions of the applications used for, motives for, and consequences of sexting. *Journal of Youth Studies*, 20, 446-470. doi: 10.1080/13676261.2016.1241865
- Vergeer, M., & Nikken, P. (2015). *Media en kinderen met een LVB. Een analyse van wat er al is en wat er nog nodig is om kinderen met een LVB te includeren bij mediawijsheid*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Winters, G., Kaylor, L., & Jeglic, E. (2017). Sexual offenders contacting children online: An examination of transcripts of sexual grooming. *The Journal of Sexual Aggression*, 23, 62-72. doi:10.1080/13552600.2016.1271146
- Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., & Beech, A. (2015). A comparison of victim and offender perspectives of grooming and sexual abuse. *Deviant Behavior*, 36, 1-26. doi:10.1080/01639625.2014.944074
- Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., Beech, A., & Collings, G. (2013). A review of young people vulnerabilities to online grooming. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 135-146. doi:10.1016/j.avb.2012.11.008
- Wissink, I. B., Moonen, X., Van Vugt, E. S., & Stams, G. J. J. M. (2012). Deelonderzoek 5B: Seksueel grensoverschrijdend gedrag en misbruik bij kinderen en jongeren met een (licht) verstandelijke beperking. In Commissie Samson (Red.), *Omringd door zorg, toch niet veilig. Bijlagen*. Amsterdam: Boom.
- Wissink, I. B., Van Vugt, E. S., Moonen, X., Stams, G. J. J. M. , & Hendriks, J. (2015). Sexual abuse involving children with an intellectual disability (id): A narrative review. *Research in Developmental Disabilities*, 36, 20-25. doi:10.1016/j.ridd.2014.09.007
- Wissink, I. B., Van Vugt, E., Smits, I. A. M., Moonen, X. M. H., & Stams, G. J. J. M. (2018). Reports of sexual abuse of children in state care: A comparison between children with and without intellectual disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 43, 152-163. doi:10.3109/13668250.2016.1269881
- Wolak, J., Finkelhor, D., Walsh, W., & Treitman, L. (2018). Sextortion of minors: Characteristics and dynamics. *Journal of Adolescent Health*, 62, 72-79. doi: 10.1016/j.jadohealth.2017.08.014
- Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2003). Escaping or connecting? Characteristics of youth who form close online relationships. *Journal of Adolescence*, 26, 105-119. doi: 10.1016/S0140-1971(02)00114-8
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2014). 'Sexting' and its relation to sexual activity and sexual risk behavior in a national survey of adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 55, 757-764. doi:10.1016/j.jadohealth.2014.07.012